

آیت الله بوشهری در مراسم رونمایی از نرم افزار دروس حوزوی نسخه ۲:

مرکز نور؛ مجموعه‌ای فاخر، ارزشمند و تحول‌گراست

به کوشش: هیئت تحریریه فصلنامه

اشاره

نرم‌افزار کتابخانه دروس حوزوی ۲، مشتمل بر منابع مهم کتاب‌های درسی حوزه‌های علمیه در پایه‌های مختلف از مقدمات تا پایان سطح و شروح و حواشی هریک از کتاب‌ها و پیش‌نیازهای علمی طلاب و اساتید است. نسخه اول این برنامه، در سال ۱۳۹۳ش تولید شد و نسخه دوم آن، در سال ۱۴۰۰ش عرضه گردیده است.

این گزارش، به معرفی اجمالی امکانات و قابلیت‌های نسخه دوم و محتوای مراسم رونمایی این نرم‌افزار پرداخته است. سخنران ویژه این مراسم، آیت الله حسینی بوشهری بوده است و پیش از ایشان نیز رئیس محترم مرکز نور، دکتر محمدحسین بهرامی، سخنرانی کردند و نکات ارزنده‌ای را یادآور شدند.

درآمد

حوزه‌های شیعه، چشمه‌سار پُربرکت علم و معرفت است که بیش از هزار سال است ندای قرآنی «فَلَوْلَا نَفَرَ مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ مِنْهُمْ طَائِفَةٌ» (۱) را لبیک می‌گوید و علوم و معارف را از گنجینه‌های علم الهی، یعنی قرآن و سنت استخراج می‌کند و طالبان

آن را سیراب می‌نماید. با این بیان، حوزه علمیه، غنی‌ترین و باسابقه‌ترین دانشگاه سرزمین‌های اسلامی است.

اهداف نظام آموزشی حوزه علمیه، بسیار فراگیر و گسترده است. این اهداف، مبتنی بر هدف‌های آموزشی قرآن کریم، احادیث نبوی و ائمه معصومین (ع) و سیره آنان است. بنابراین، هدف‌های آموزشی در مدارس علوم دینی و حوزوی را می‌توان آشنایی با مبانی توحید، قرآن، احادیث و پرورش قدرت استنباط احکام اسلامی در طلاب علوم دینی دانست. از سوی دیگر، آشنایی با علوم مقدماتی چون: صرف و نحو، معانی و بیان، لغت و ادبیات عرب، اصول فقه و... به منظور درک بهتر مفاهیم و احکام اسلامی نیز از جمله اهداف آموزش در حوزه‌های علمیه به شمار می‌رود.

بر این اساس، متون درسی حوزه‌های علمیه از مقدمات تا دوره‌های عالی، موضوعات مختلفی را دربرمی‌گیرد. مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی که عهده‌دار آسان‌سازی دستیابی به منابع و متون اصیل دینی و نیز سرعت بخشیدن به امر کاوش و پژوهش در حوزه علوم اسلامی است، با بهره‌گیری از فناوری اطلاعات و به‌کارگیری امکانات

رایانه‌ای، نرم‌افزارهای مختلفی را در موضوعات گوناگون علوم اسلامی، برای علاقه‌مندان، به‌ویژه طلاب علوم دینی، تولید و ارائه نموده است که از جمله آنها، «کتابخانه دروس حوزوی» است.

نرم‌افزار دروس حوزوی - نسخه ۲

نرم‌افزار دروس حوزوی، یکی از برنامه‌هایی است که نسخه اول آن در مهرماه ۱۳۹۳ش ارائه شده بود. در این برنامه، متن کامل ۲۳۰ عنوان کتاب در ۷۸۵ جلد به زبان عربی و فارسی شامل موضوعات: ادبیات عربی، قرآن، نهج البلاغه، منطق، فقه، اصول فقه، کلام، حدیث، حکمت و فلسفه، اخلاق و عرفان عرضه گردیده بود.

اکنون هم‌زمان با آغاز سال تحصیلی جدید، در مهرماه سال ۱۴۰۰ش، نسخه دوم این برنامه با تغییرات قابل توجهی در دسترس کاربران قرار گرفته است.

نسخه جدید این برنامه، شامل ۶۵۵ عنوان کتاب در ۱۸۳۳ جلد از دروس حوزوی، به زبان عربی و فارسی است که مشتمل بر موضوعات: ادبیات عربی (صرف، نحو، معانی، بیان و بدیع)، قرآن (ترجمه، تفسیر، روخوانی، تجوید و علوم

نسخه جدید این برنامه، شامل ۶۵۵ عنوان کتاب در ۱۸۳۳ جلد از دروس حوزوی، به زبان عربی و فارسی است که مشتمل بر موضوعات: ادبیات عربی (صرف، نحو، معانی، بیان و بدیع)، قرآن (ترجمه، تفسیر، روخوانی، تجوید و علوم قرآنی)، نهج البلاغه (ترجمه و شرح)، حدیث، درایه، رجال، فقه، اصول فقه، کلام، منطق، حکمت و فلسفه، اخلاق و عرفان است

نرم‌افزار نسبت به نسخه قبلی داشته است، گفت: «هدف از تولید این محصول، افزودن غنای تحقیقات و دانش علمی طلاب و دانشجویان با آسان‌سازی دسترسی به کتاب‌های مورد نیاز بوده است و بدین منظور، ویژگی‌ها و قابلیت‌هایی جدید نیز به آن افزوده شده است.»

با توجه به توضیحات مدیر این نرم‌افزار ارزشمند و کاربردی، موارد زیر را می‌توان از جمله قابلیت‌ها و ویژگی‌های این برنامه برشمرد:

- انتخاب و گزینش منابع مرتبط با درس‌های حوزوی؛
- استفاده از نظرها و پیشنهادهای کاربران نسخه قبل؛
- رعایت حقوق مالکان معنوی آثار و منابع و اخذ مجوزهای لازم در این باره؛
- افزایش حدود سه برابری حجم منابع نسبت به نسخه قبل؛
- بهبود رابط کاربری، امکانات فنی و ارتقای گرافیک نرم‌افزار؛

آموزش دروس حوزوی و غنی‌سازی اطلاعات طلاب و اساتید حوزه‌های علمیه در زمینه متون درسی و دیگر پیش‌نیازهای علمی است.

نسخه دوم نرم‌افزار کتابخانه دروس حوزوی، به مناسبت آغاز سال تحصیلی حوزه‌های علمیه سراسر کشور و دانشگاه‌ها در مهرماه ۱۴۰۰ش، طی مراسمی در ساختمان مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی رونمایی گردید. این مراسم، به دلیل رعایت شیوه‌نامه‌های بهداشتی به صورت مجازی و با تعداد کمی از میهمانان برگزار شد.

در ابتدای این جلسه، متکفل تولید این نرم‌افزار، جناب آقای سید مصطفی حسینی، به ارائه توضیحاتی درباره برنامه و امکانات آن پرداختند و گفتند: «در این برنامه که حدود هفت سال از تولید اولین نسخه آن می‌گذرد، منابع و کتاب‌های مربوط به سال‌های تحصیلی اول تا دهم حوزه علمیه گنجانده شده و برخی منابع مربوط به دروس خارج نیز ارائه شده است.»

وی با اشاره به ارتقای خوبی که این

قرآنی، نهج‌البلاغه (ترجمه و شرح)، حدیث، درایه، رجال، فقه، اصول فقه، کلام، منطق، حکمت و فلسفه، اخلاق و عرفان است.

مقصود از دروس حوزوی، تمام کتاب‌هایی است که یک طلبه باید از آغاز دوران تحصیل خود در حوزه علمیه تا پایان سطح، در رشته‌های: ادبیات عربی، منطق، اصول فقه، فقه، کلام، فلسفه و حکمت، اخلاق و عرفان، حدیث (رجال و درایه)، نهج‌البلاغه و قرآن بیاموزد؛ ولی باید دانست که کتاب‌های موجود در نرم‌افزار «دروس حوزوی»، منحصر به متون درسی یادشده نیست؛ بلکه بعضی از شروح و حواشی و ترجمه‌های متون مزبور را نیز دربرمی‌گیرد. افزون بر این، بسیاری از کتاب‌هایی را که ارتباطی تنگاتنگ با متون حوزوی دارند و می‌توانند در تحلیل و تبیین و تفصیل مشکلات و مبهمات و مجملات متون یادشده، اساتید را یاری رسانند و طلاب را مددکار باشند و نگاه ایشان را در موضوع مورد بحث، ژرف و فراگیر نمایند نیز شامل می‌شود.

هدف از تولید این برنامه، آسان‌سازی

- سازگاری برنامه با اندازه انواع نمایشگرها با هدف استفاده حداکثری از فضای صفحه نمایش؛

- افزایش سرعت نصب برنامه؛

- امکان ارتباط کتاب‌های نرم‌افزار با پایگاه‌های اینترنتی نور؛

- امکان روزآمدسازی اینترنتی محتوای برنامه؛

- دسته‌بندی کتاب بر مبنای موضوعات؛

- ارتباط صفحه به صفحه متن کتاب‌های ادبیات عربی با تصویر کتاب؛

- دسترسی به آیات موجود در متون برنامه به همراه مطالب مربوط به آنها؛

- اتصال واژگان متون به لغت‌نامه‌های برنامه؛

- جست‌وجو به روش‌های گوناگون در الفاظ و عبارات متن و فهرست کتاب‌ها؛

- جست‌وجوی موضوعی در عناوین و سرفصل‌ها از طریق فهرست‌گزینی؛

- ارتباط متن و فهرست کتب با بخش‌های دیگر برنامه، نظیر: نمایش، جست‌وجو، قرآن، یا کتاب‌شناسی؛

- قابلیت‌های پژوهشی به همراه امکان یادداشت‌برداری، ذخیره، ویرایش و چاپ متن.

سخنان رئیس مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی

سخنران دوم مراسم رونمایی از نرم‌افزار دروس حوزوی - نسخه ۲، حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر محمدحسین بهرامی، رئیس محترم مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی بودند.

ایشان در ابتدای سخن، ضمن اشاره

به پوشیده نبودن ضرورت و اهمیت دسترسی به ابزارهای دیجیتال گفتند:

«در شرایطی فعلی که با بیماری کرونا مواجه شدیم، این ضرورت بیش از پیش خود می‌نمایاند. خوشبختانه، مرکز نور با تلاش‌هایی که در این سال‌ها انجام داده، زیرساخت خوبی در اختیار دارد و امکان مطلوبی برای پژوهشگران در این شرایط خاص فراهم آورده است؛ امکاناتی مانند پایگاه‌های اینترنتی و نرم‌افزارهای متعدد که آمار استفاده از آنها نشان دهنده استقبال کاربران است.»

رئیس مرکز نور در این مراسم با اشاره به هدف‌های پیش رو در فعالیت‌های این مرکز، ابراز داشتند:

«نگاه و هدف ما در تولید محصولات بیشتر، بر پایه پژوهش و تحقیق بوده است؛ اما در کنار خدمات پژوهشی که ارائه شده، تصمیم بر آن گرفته شد که محصولات کمک‌آموزشی برای آسان‌سازی آموزش و یادگیری هم تولید و عرضه کنیم که بحمدالله، در سال ۱۳۹۳ش این امر محقق شد و نسخه اول نرم‌افزار دروس حوزوی عرضه شد. اینک هم شاهد رونمایی نسخه دوم آن هستیم.»

ایشان با اشاره به دستیابی مرکز نور در طی این سال‌ها به امکانات جدید و منابع بیشتری نسبت به گذشته، به مزایا و امکانات نوین محصولات نور اشاره نمودند و اظهار داشتند:

«بسیاری از منابع و کتاب‌های درسی حوزه که با مشکل مالکیت معنوی مواجه بودند و امکان عرضه آنها در نرم‌افزارها فراهم نبود، اکنون در پایگاه کتابخانه دیجیتال نور (نورلایب) عرضه شده و امکان مطالعه و خرید نسخه

دیجیتال کتاب‌های درسی برای طلاب و علاقه‌مندان فراهم شده است. همچنین، با وجود پایگاه اینترنتی کتابخوان همراه نور، کاربران می‌توانند در موبایل و رایانه یا بر بستر اینترنت، به راحتی به کتاب‌های درسی مورد نیاز خود، دسترسی داشته باشند.»

دکتر محمدحسین بهرامی، همکاری با مراکز آموزشی حوزوی را از دیگر توفیقات مرکز نور برشمردند و افزودند:

«با اخذ مجوز مالکیت معنوی از مرکز مدیریت حوزه عملیه برادران و خواهران، پژوهشگاه قرآن و حدیث، جامعه المصطفی و بسیاری از مراکز یا ناشران و مؤلفان، موفق شدیم این منابع ارزشمند را در نسخه دوم نرم‌افزار دروس حوزه ارائه نماییم و کاربران را در دسترسی به منابع و کتاب‌های درسی یاری کنیم؛ منابعی که یا از متون درسی هستند و یا به عنوان کتاب‌های کمک‌درسی برای آموزش لازم و ضروری بوده‌اند. گفتنی است، برخی از آنها دیگر در کتابخانه‌ها یا کتاب‌فروشی‌ها موجود نیستند؛ ولی در این نرم‌افزار ارائه شده‌اند.»

ایشان همچنین این نوید را به مراکز آموزشی و تحقیقاتی دادند که مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی با ظرفیتی که اکنون در اختیار دارد، آماده است در زمینه تولید و ارائه نرم‌افزار از منابع آنها، همکاری مشترک داشته باشد؛ ضمن اینکه اکنون شرایط به گونه‌ای است که تولید نرم‌افزار مورد نیاز مراکز و در مقطع‌های تحصیلی مورد درخواست، امکان‌پذیر خواهد بود.

حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر بهرامی در ادامه سخنان خود افزودند:

«امروز این افتخار را داریم که با مساعدت

نگاه و هدف ما در تولید محصولات بیشتر، بر پایه پژوهش و تحقیق بوده است؛ اما در کنار خدمات پژوهشی که ارائه شده، تصمیم بر آن گرفته شد که محصولات کمک آموزشی برای آسان سازی آموزش و یادگیری هم تولید و عرضه کنیم که بحمدالله، در سال ۱۳۹۳ اش این امر محقق شد و نسخه اول نرم افزار دروس حوزوی عرضه شد. اینک هم شاهد رونمایی نسخه دوم آن هستیم

این برنامه‌ها گفتند: «ارائه بانک پیکره قرآنی، یک پروژه بسیار کارآمد است که مورد نیاز پژوهشگران و تولیدکنندگان محصولات دیجیتالی است که ان شاءالله با اخذ مجوز مالکیت معنوی، در اختیار پژوهشگران قرار خواهد گرفت.»

دکتر بهرامی در ادامه افزودند: «همچنین، پایگاه پایان نامه‌های علوم اسلامی و انسانی با هماهنگی و همکاری مراکز آموزشی و تحقیقاتی در حال آماده سازی است که در آینده، شاهد عرضه نهایی آن در بستر وب خواهیم بود. در زمینه اطلاع رسانی و نمایه شدن پایان نامه‌ها، مشکلات بسیاری وجود دارد که امیدواریم با این محصول، بتوانیم از تکراری بودن موضوعات پایان نامه‌ها و تدوین پایان نامه‌های مشابه جلوگیری کنیم و محققان بتوانند در هنگام تدوین اثر خود، از سوابق موضوع پایان نامه خویش، اطلاعاتی مفید و کاربردی به دست آورند.»

حجت الاسلام والمسلمین بهرامی در بیان سایر برنامه‌های مرکز نور گفتند:

این عرصه قرار خواهد گرفت.» از دیگر نکاتی که دکتر بهرامی بیان کردند، تلاش مرکز برای برگزاری نشست‌های علمی با موضوع علوم اسلامی - انسانی با گرایش فناوری اطلاعات و دیجیتال است. ایشان در این باره ابراز داشتند:

«کنار هم قرار گرفتن دانش علوم اسلامی و دانش فناوری اطلاعات، می‌تواند یک رشته جدید و میان رشته‌ای باشد که در دنیا مورد اقبال است و امیدواریم مورد استقبال پژوهشگران و محققان این عرصه باشد و شاهد تبادل تجربیات و ارتقای کمی و کیفی کارها باشیم.»

ایشان در ادامه سخنان خویش، برنامه‌های آینده مرکز را برشمردند و اظهار داشتند که این مرکز، پروژه‌های مهم و تأثیرگذاری را در دست انجام دارد که به زودی به ثمر می‌نشیند و هر کدام خدمت شایانی را به مخاطبان خودش خواهد داشت. ایشان اظهار امیدواری کردند که این برنامه‌ها در آینده نزدیک به علاقه‌مندان و پژوهشگران عرضه خواهد شد؛ از جمله در توصیف یکی از

حضرت آیت‌الله حسینی بوشهری، از نسخه دوم نرم افزار دروس حوزوی رونمایی کنیم و از امروز این نرم افزار را در اختیار علاقه‌مندان و طلاب عزیز قرار دهیم.»

ریاست مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی، با اشاره به شرایط کرونا و محدودیت‌های به وجود آمده در سطح کشور، مرکز نور را جزء معدود مراکزی دانستند که به سبب محدودیت‌های کرونایی، هیچ تعطیلی نداشته و همکاران و کارکنان آن همواره در تولید و ارتقای محصولات، تلاش داشته‌اند.

دکتر بهرامی، به مقوله هوش مصنوعی در علوم اسلامی و انسانی پرداختند و گفتند:

«در این زمینه، زیرساخت‌های مجرب و مطمئنی در اختیار داریم و ابزار فنی خوبی نیز فراهم شده است و تاکنون تجربه‌های موفق داشته‌ایم که به تولید ۳۰ محصول هوشمند منجر شده است؛ پروژه‌هایی مانند مشابه‌یابی یا اعراب‌گذاری. البته به زودی پایگاه آزمایشگاه هوش مصنوعی نیز افتتاح می‌شود و در اختیار علاقه‌مندان

دوم نرم افزار دروس حوزوی، آیت الله حسینی بوشهری، ریاست محترم شورای عالی جامعه مدرسین حوزه علمیه قم و دبیر شورای عالی حوزه های علمیه بودند. ایشان در ابتدای سخن، ایام سوگواری ماه محرم را به عموم دوستداران و شیعیان اهل بیت (ع) تسلیت و تعزیت گفتند و در ادامه، مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی را نهادی فاخر، ارزشمند، تحول گرا و نورآور توصیف کردند و از همه دست اندرکاران این مرکز، تقدیر و تشکر نمودند و گفتند:

«لازم می دانم به سهم خودم از همه دست اندرکاران این مجموعه فاخر، ارزشمند، تحول گرا، نوآور، یعنی مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی، معروف به مرکز نور، از همه عزیزان، به ویژه از برادر پرتلاش و خستگی ناپذیر ما، جناب حجت الاسلام و المسلمین حاج آقای دکتر بهرامی، صمیمانه تقدیر و تشکر کنم. به عنوان یک حوزوی و به عنوان یک مسئول حوزوی، از دور و نزدیک شاهد تلاش های بسیار سودمند، ارزشمند و تأثیر گذار این مرکز هستیم. من

در این مراسم، از همکاری صمیمانه و نقش مؤثر ایشان در تأسیس «انجمن مطالعات دین و فضای مجازی» و نیز تصویب رشته های دین و فضای مجازی در مرکز مدیریت حوزه های علمیه تقدیر و تشکر نمودند.

ریاست مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی در پایان سخنان خود، خطاب به حضرت آیت الله اعرافی (مدیر حوزه های علمیه سراسر کشور) و حجت الاسلام جزایری پیشنهاد دادند که فعالیت های پژوهشی نرم افزاری نیز در مجموعه کتاب سال حوزه گنجانده شود؛ زیرا اعتماد و اطمینان عموم کاربران، به خصوص محققان حوزوی و مراجع عظام تقلید، به محصولات نرم افزار نور، برخاسته از تلاش های پژوهشگران و گروه تولید کننده این محصولات می باشد و گنجانده شدن این محصولات فناورانه در کنار کتاب های تحقیقی و به حساب آوردن این همه زحمات پژوهش محور، بسیار شایسته و بجاست.

سخنان آیت الله حسینی بوشهری
سخنران اصلی مراسم رونمایی از نسخه

«نسخه جدید نرم افزار درایة النور به ثمر نشست و امیدواریم در نیمه دوم سال ۱۴۰۰ش موفق به عرضه آن شویم. همچنین، نسخه جدید پایگاه کتابخانه دیجیتال نور «۲» (نور لایب)، با بیش از ۷۰ هزار جلد کتاب، راه اندازی و عرضه شده و امیدواریم به زودی رونمایی آن را هم برگزار نماییم. افزون بر این، پایگاه اینترنتی قاموس نور «۳» در علم لغت (فارسی به فارسی و عربی به فارسی) هم آماده شده که به زودی رونمایی خواهد شد. از دیگر محصولات ما، نرم افزار کتابخانه و درختواره کلام اسلامی است که از محصولات فاخر و بزرگ به شمار می رود که در سامان یافتن است.»

دکتر محمد حسین بهرامی، ضمن تقدیر از همکاران مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی، سال ۱۴۰۰ش را سالی پُر خیر و برکت دانستند؛ چرا که با همت کارکنان و متخصصان این مجموعه، فرآیند تولید محصولات بدون تعطیلی ادامه داشته است.

ایشان ضمن تشکر ویژه از حضرت آیت الله حسینی بوشهری برای شرکت

همیشه در دلم این کار بزرگ را تحسین می‌کنم.»

ایشان در ابتدای سخن با اشاره به روایتی از امام صادق(ع)، به دسته‌بندی افراد جامعه پرداختند و روحیه تلاشگری، پویایی، رشد و بالندگی و استفاده از فرصت‌ها را برای همه تلاشگران عرصه علم و پژوهش ضروری و لازم دانستند. ایشان در این باره فرمودند:

«همیشه من مقید هستم کلمات نورانی اهل‌بیت(ع) را برای خودم معیار قرار بدهم و اگر صحبتی می‌کنم، پیرامون این کلمات نورانی باشد؛ چون این کلمات، به خاطر اینکه با فطرت ما ارتباط نزدیک دارد، کلمات کسانی هست که قرآن آنها را به ما سفارش می‌کند. آنها واسطه فیض هستند؛ واسطه بین ما و بین خدا هستند و طبیعتاً می‌دانند مخاطبشان کیست، چه نیازی دارد؛ ایشان مخاطبان عام و خاص را به خوبی می‌شناسند و طبیعتاً سخن که از دل بر آید، بر دل نشیند.»

ایشان در ادامه، ضمن طرح یک پرسش گفتند:

«من سؤالی را مطرح می‌کنم که به نظرم می‌تواند برای شروع سال تحصیلی و برای عزیزانی که هم در اینجا در محضرشان هستیم و هم از طریق فضای مجازی و گیرنده‌هایشان این جلسه و این برنامه را دریافت می‌کنند، مفید باشد؛ به‌خصوص برای تازه‌واردان حوزه و کسانی که چشم باز کردند بعد از سال‌ها و مدت‌ها انتظار و دغدغه و استرس که آیا ما را می‌پذیرند یا نمی‌پذیرند و اکنون در سراسر کشور، چه قم که مرکز است و چه در استان‌های دیگر و مراکز دیگر، وارد تحصیلات حوزوی شده‌اند. البته این سؤال برای کسانی که میانه راه هستند و آنان که چند سالی هم از درس طلبگی آنها گذشته و برای کسانی که حتی در قله پژوهش و پژوهشگری قرار دارند و حتی برای بسیاری از کسانی که از اعظم هم هستند، می‌تواند مفید باشد؛ چون هر کس در هر مقطعی که قرار دارد، زمینه برای رشد او وجود دارد، زمینه برای بالندگی او وجود دارد؛ بنا نیست ما همیشه ایستا باشیم، بنا نیست ما همیشه درجا بنشینیم. سؤال بنده این است که چه کنیم در

زندگی طلبگی یک فرد موفق باشیم؟ چه کنیم در تحصیلات حوزوی‌مان، در مراتب مختلف تحصیلات حوزوی‌مان عنصری موفق باشیم؟ تا همگان با این دیده به ما نگاه کنند که ببینید از کجا شروع کرد و به کجا رسید. چگونه فرد موفق باشیم؛ یک فرد تأثیرگذار در جامعه خود باشیم؟

در ابتدا، روایتی را از وجود مقدس آقا امام صادق(ع) نقل می‌کنم تا یک سخن کوتاهی درباره فرمایش ایشان داشته باشم و بعد هم مصداق این سخن خواهم رفت؛ یعنی این در حقیقت، یک نگاه کلان هست که می‌گوید چه شکلی انسان می‌تواند بالنده شود. سپس، وارد مصادیق می‌شویم که راهکارها را نشان می‌دهد. اساساً نقطه قوت شما، می‌تواند عامل موفقیت باشد.

امام صادق(علیه السلام) می‌فرماید: «مَنْ اسْتَوَى يَوْمًا فَهُوَ مَعْبُودٌ وَمَنْ كَانَ آخِرَ يَوْمِيهِ خَيْرَهُمَا فَهُوَ مَعْبُودٌ وَمَنْ كَانَ آخِرَ يَوْمِيهِ شَرَّهُمَا فَهُوَ مَلْعُونٌ وَمَنْ لَمْ يَرِ الزِّيَادَةَ فِي نَفْسِهِ فَهُوَ إِلَى النِّقْصَانِ وَ

دکتر بهرامی، به مقوله هوش مصنوعی در علوم اسلامی و انسانی پرداختند و گفتند: «در این زمینه، زیرساخت‌های مجرب و مطمئن در اختیار داریم و ابزار فنی خوبی نیز فراهم شده است و تاکنون تجربه‌های موفق داشته‌ایم که به تولید ۳۰ محصول هوشمند منجر شده است؛ پروژه‌هایی مانند مشابه‌یابی یا اعراب‌گذاری. البته به‌زودی پایگاه آزمایشگاه هوش مصنوعی نیز افتتاح می‌شود و در اختیار علاقه‌مندان این عرصه قرار خواهد گرفت.»

نمی‌گذارید، هر روز طرح نو، ایده نو، برنامه نو، کار نو. همین برنامه دروس حوزوی را من سال ۱۳۹۳ (هفت سال گذشته) همین جا ظاهراً در همین سالن آمدم و در مراسم رونمایی آن شرکت کردم. اینکه دوستان برنامه را به نام «کتابخانه دروس حوزوی» عنوان‌گذاری کردند، می‌خواهد بگویند که طلبه نباید احساس کند که این کار، او را از استاد یا کتاب درسی، بی‌نیاز می‌کند. در واقع، مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی یک مغازه دونش در مقابل حوزه باز نکرده است؛ بلکه به مدد حوزه آمده است، به کمک حوزه آمده است. این، یعنی اینکه ما طرح داریم، ایده داریم، برای طلبه‌های حوزه دلسوزیم. آن طلبه‌ای که در شرایط کرونایی نمی‌تواند به قم بیاید، ولی موبایل یا کامپیوتر دارد، از طریق اینترنت می‌تواند از این منابع استفاده کند. این راه‌هایی که شما طراحی و برنامه‌ریزی کردید، این‌گونه به طلبه‌ها کمک می‌کند. گاهی شرایط طلبه‌ای اقتضا می‌کند در دورترین نقطه کشور به رسالت تبلیغی بپردازد. این شخص هم باید از معارف

می‌بایم به بزرگان و گذشته علمی خود؛ ولی در آنجا نمی‌مانیم. باید زمان‌شناسی داشته باشیم؛ نه اینکه هر روز، همان تحفه گذشتگان را عرضه کنیم.»

وی در بخش دوم سخنان خود، به بیان حدیث دیگری از امیر مؤمنان، علی(ع) پرداختند که:

«آن حضرت می‌فرماید: «علم، حاصل نمی‌شود، مگر با پنج چیز: اول، زیاد سؤال پرسیدن. دوم، زیاد اشتغال داشتن. سوم، پاک گرداندن کردار و افعال. چهارم، خدمت کردن به بزرگان. پنجم، کمک خواستن از خداوند بلندمرتبه.» موفقیت طلبگی، در همین پنج ویژگی است. خیلی شایسته است که یک طلبه موفق، این پنج نشانه و پنج راه را در زندگی خود داشته باشد. این طلبه تردید نکند که موفق می‌شود.»

ایشان در این باره خاطر نشان کردند:

«انسان فاضل و اهل علم، علاوه بر اینکه باید روحیه پرسشگری داشته باشد، باید پُرکار هم باشد. مثل عزیزان در این مرکز که پُرکارند. شما عرصه‌ها را خالی

مَنْ كَانَ إِلَى الْفُقَصَانِ فَأَلْمَوْتُ خَيْرٌ لَهُ مِنَ الْحَيَاةِ: (۴)

هرکس [کردار نیک] دو روزش برابر باشد، مغبون گشته است و کسی که پایان دو روزش، بهترین لحظات آن دو روزش باشد، همه آرزوی او را کشند و بر او رشک برند. شخصی که آخر دو روزش بدترین اوقات آن دو روز باشد، از نیکی و رحمت خدا دور شده است و آن که بهترشدنی در خود نبیند، پس او رو به کاهش نهاده، و هر که رو به کاهش باشد، مرگ برایش از زندگانی، بهتر است.»

آیت‌الله بوشهری در ادامه، به شرح این حدیث شریف اشاره کردند که:

«مهم‌ترین خط این حدیث و درسی که می‌دهد، عبارت است از توجه و نگاه به آینده و عبرت گرفتن از گذشته. در گذشته نمانیم و منشأ تحول باشیم. شیخ انصاری‌ها و آخوند خراسانی‌ها، مرد عصر و دوره خود بودند و ما انسان‌های عصر خود هستیم. اگر آن بزرگان در این زمانه بودند، مطابق با اقتضای این زمانه، مکاسب و کفایه را می‌نگاشتند. ما

زالال اهل بیت(ع) و علوم اسلامی بهر مند بشود. بحمدالله، کار شما و محصولات نور، این مسیر را هموار کرده است.»

حضرت آیت الله حسینی بوشهری در ادامه، با اشاره به تلاش‌های مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی در حوزه دیجیتال سازی منابع فرمودند:

«گفته شد که در پایگاه کتابخانه دیجیتال نور، بیش از هفتاد هزار جلد کتاب داریم. این دروس حوزوی و امثال ذلک یا آن تلاش‌هایی که عزیزان کرده‌اند و برای هم‌افزایی بیشتر به خارج از کشور رفته‌اند و منابعی را آورده‌اند، خوب، این کار بسیار بزرگی است. من واقعاً موقعی که داشتم گزارش جناب آقای دکتر بهرامی و دوستان را مطالعه می‌کردم، احساس کردم هم ظرفیت این مرکز چند برابر شده و هم نوآوری آن بیشتر شده است. از همین جا خدمت رهبر عزیز و فرزانه انقلاب عرض می‌کنم که درود می‌فرستیم به رهبر عزیزمان، به جهت ایجاد چنین مرکزی. اگر حوزه به دنبال تحول هست که هست، اگر مقام معظم رهبری به دنبال تحول هست که هست، اگر نخبگان حوزوی ما به دنبال تحول هستند که هستند، این، یکی از مصادیق بارز تحول حوزوی است. یکی از مصداق‌های بارز آن حدیث مولا علی(ع) که در ابتدای سخن عرض کردم که ایشان به «کثرة الاستیغال» توصیه کردند، همین مرکز شماست؛ این عزیزان که همه پُرکارند؛ متخصصان و پژوهشگران گرامی. اینکه انسان در این حوزه بتواند یک مجموعه خوش‌فکر دور هم جمع کند، به آنها جهت بدهد، ساماندهی کند و از فکر پاک و زلال اینها درست در جهت خدمت به حوزه امام صادق(ع) استفاده کند، بسیار ارزشمند است.»

ایشان همچنین در توضیح بخش دیگری از روایت امیر مؤمنان(ع) که فرموده بودند

آیت الله حسینی بوشهری: لازم می‌دانم به سهم خودم از همه دست‌اندرکاران این مجموعه فاخر، ارزشمند، تحول‌گرا، نوآور، یعنی مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی، معروف به مرکز نور، از همه عزیزان، به‌ویژه از برادر پُر تلاش و خستگی‌ناپذیر ما، جناب حجت‌الاسلام و المسلمین حاج آقای دکتر بهرامی، صمیمانه تقدیر و تشکر کنم. به عنوان یک حوزوی و به عنوان یک مسئول حوزوی، از دور و نزدیک شاهد تلاش‌های بسیار سودمند، ارزشمند و تأثیرگذار این مرکز هستم. من همیشه در دلیم این کار بزرگ را تحسین می‌کنم

«خدمة الرجال»، اظهار داشتند:

«این، همان نکته‌ای هست که من می‌گویم مرکز تحقیقات کامپیوتری شما، طلاب عزیز را از استاد بی‌نیاز نمی‌کند. عبارت «بخدمة الرجال» در روایت، منظور از رجال، دانشمندان و اساتید هستند؛ یعنی وجود شما باید به گونه‌ای باشد که از محضر این اساتید و بزرگان استفاده کنید. اینها کارهای روشمندی هست که انجام شده، هدفمند انجام شده؛ ولی هیچ‌گاه جای نفس گرم استاد را نمی‌گیرد. بله، می‌تواند با آن درسی که استاد می‌دهد، هم‌افزایی کند. شما از این ترکیب استفاده کنید و خودتان را رشد بدهید؛ با مراجعه به حواشی، با مراجعه به شروح. البته شرح متقن؛ نه هر شرحی؛ شرح متقنی که شارح توانسته باشد آنچه را که مؤلف گفته، بیابد؛ نه اینکه مؤلف به

راهی برود و شارح به راهی دیگر.»

ایشان در پایان سخنان خود و پس از شرح روایت علی(ع)، به ارزش کار دست‌اندرکاران مرکز نور اشاره کردند و گفتند:

«بند ه حرف برای گفتن خیلی دارم؛ ولی امروز را بپردازیم به نکته‌ای مهم؛ اساساً کاری که شما انجام داده‌اید، حقیقتاً کار قابل تقدیری است؛ به‌خصوص بنده که هم هفت سال قبل آمده‌ام و باز خدا به ما عمری داده در این هفت سال فراز و نشیب داشته‌ایم؛ ولی زنده مانده‌ایم که امروز در خدمت شما باشیم؛ کارتان، کار بزرگی است؛ یعنی ایستایی نیست، خیلی مهم هست، رو به جلو، افق‌های آینده را دیدن. پرداختن به بحث هوش مصنوعی که امروز در دنیا یک کار نوآورانه است، کار بسیار مهمی است. امیدوارم در حوزه

استعدادها در آینده بتوانید سرمایه‌گذاری کنید، فکر کنید، برای استعدادهای درخشان برنامه‌ریزی داشته باشید تا سرعت علمی‌شان بیشتر بشود، بازوان قوی برای حوزه علمیه باشید که هستید، و با این طرح‌ها که دارید، ان‌شاءالله، برای آینده بیشتر کمک خواهید بود.»

وی ضمن تقدیر از مسئولان و دست‌اندرکاران برنامه «کتابخانه دروس حوزوی» به جهت جامعیت منابع و زحماتی که برای گردآوری آنها کشیده شده، بیان داشتند:

گاهی برخی خیرین می‌آیند و کمک می‌کنند و ما از طریق این خیرین کتاب‌های درسی طلبه‌ها را تأمین می‌کنیم. خوب، اگر این کتاب درسی طلبه، به شکل آسان و راحت در اختیار او قرار بگیرد، چقدر خوب است؛ ضمن اینکه طلاب عزیز باید برای خرید کتاب هزینه سنگینی بپردازند. اساساً امروزه مشکل تأمین کاغذ برای چاپ کتب مورد نیاز طلاب، یک مشکل جدی است که همه انتشاراتی‌ها در کشور با آن مواجه هستند. شما با تولید این محصول، دسترسی طلاب

۴. قرآن محوری: یکی از کارهای بزرگی که واقعاً برایم خیلی جالب بود، پرداختن مرکز نور به بحث‌های قرآنی بود؛ یعنی قرآن محوری. این نسخه دوم نرم‌افزار دروس حوزوی، قرآن محور است؛ از قرائت و تجوید گرفته تا علوم قرآنی و تفسیر هم در برنامه وجود دارد.

۵. توسعه فضای پژوهشی: نکته دیگر اینکه این برنامه، عرصه‌ای گسترده را برای پژوهشگران فراهم کرده است؛ چون یک کتابخانه جامع ایجاد کردید و تنها

«امروز، من چند ویژگی در این کار شما دیده‌ام که البته از من نیست، کار شماست؛ منتها من از این ویژگی‌ها دارم رونمایی می‌کنم:

۱. غنی‌سازی منابع: این ویژگی، بسیار ارزشمند است. شما آمده‌اید منابع را غنی کردید. خیلی عالی هست، کار بزرگی هست.

۲. آسان‌سازی دسترسی طلاب به کتاب‌های درسی: یکی از انتشاراتی‌های حوزوی، می‌گفت طلبه‌ها برای خرید کتاب‌های درسی خودشان مشکل دارند.

را به کتاب‌های درسی، آسان نموده‌اید.

۳. تلاش در جهت جمع‌آوری منابع از خارج کشور: این مسئله، کار بسیار مهمی است. بدیهی است که طبق فرموده خودتان، محصولات شما، غنی نمی‌شود؛ مگر اینکه از منابع موجود در خارج از کشور هم در برنامه استفاده کنید؛ یعنی بروید و جست‌وجو کنید و کتابخانه‌های مختلف دیگر کشورها را ببینید و نسخه‌های خطی جاهای دیگر را نیز استخراج نمایید و آنها را به برنامه بیفزایید. این، خیلی کار بزرگی است.

برای طلبه‌های مبتدی نیست؛ بلکه برای طلبه‌های نیمه‌راه رفته یا پایان راه و بخشی از راه رفته هم هست؛ آنها هم می‌توانند کار پژوهشی خود را بر اساس منابع این محصول انجام بدهند، بنویسند، قلم بزنند و آثار منتشر کنند.

۶. بهبود سرعت نصب و پیوند کتاب‌ها به شروح و ترجمه‌ها: اینها خیلی مهم است. گاهی ممکن است یک طلبه درس استاد هم رفته باشد و از استاد هم استفاده کرده باشد، ولی یک ابهامی برای او پیدا شده

آیت الله بوشهری: در پایان، این تذکر جدی را مجدداً عرض می کنم که طلاب، مسئولان حوزه و برنامه ریزان ما توجه داشته باشند که کارهای دوستان ما در مرکز نور، به معنای تعطیلی درس و بحث نیست؛ بلکه یک کار کمک آموزشی و کمک پژوهشی است و مدعی بیشتر از این هم نیستند

و دسترسی به استاد هم ندارد. خب، این نرم افزار شما خیلی می تواند کمک کند؛ البته بنا نیست ما کتاب را با شرح بخوانیم؛ ولی مراجعه به شرح برای حل یک گره یا ابهام، خیلی مفید و کاربردی است.»

آیت الله بوشهری با اشاره به درخواست ریاست مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی که پیشنهاد دادند فعالیت های پژوهشی نرم افزاری این مرکز نیز در مجموعه کتاب سال حوزه گنجانده شود، گفتند: «این نکته ای هم که جناب آقای بهرامی فرمودند، نکته جالبی است؛ که مثلاً اگر یک کاری به نام جامع تفاسیر و امثال آن را انجام می دهند، واقعاً باید در کتاب سال حوزه، یک جایگاهی پیدا بکند؛ یعنی بنده هم به سهم خودم سفارش می کنم. اینها همان معیارهای حوزه تراز ما هست که یک بخش آن، اینجا رخ می نماید و یک بخشی هم در جای دیگر رخ می نماید. این مسئله، هم عامل تشویق هست برای دوستان ما، و هم عامل معرفی برای حوزه است.»

ایشان در بخش آخر سخنان خود، با یادآوری یک نکته کلیدی، بیانات خود را به پایان رساندند:

«در پایان، این تذکر جدی را مجدداً عرض می کنم که طلاب، مسئولان حوزه و برنامه ریزان ما توجه داشته باشند که

کارهای دوستان ما در مرکز نور، به معنای تعطیلی درس و بحث نیست؛ بلکه یک کار کمک آموزشی و کمک پژوهشی است و مدعی بیشتر از این هم نیستند.

پی نوشت ها:

۱. توبه، آیه ۱۲۲: «فَلَوْلَا نَفَرَ مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ مِنْهُمْ طَائِفَةٌ لِيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ.»

2. noorlib.ir

3. qamus.inoor.ir

۴. شیخ حرّ عاملی، وسائل الشیعة، ج ۱۶، ص ۹۴.

کار قبلی را که شما انجام دادید، من شنیدم ریاست محترم قبل از شما، این مطلب را مطرح کرد که: "درس خارج یک بزرگی می رفتیم. ایشان یک روایتی را بیان کرد و فرمود: من سند این روایت را ندیدم و پیدا نکردم. ولی ما آمدیم و نرم افزارهایمان را کمی مرور نمودیم؛ دیدیم که چنین روایتی وجود دارد؛ ولی در این کتاب های سنگی و یا چاپی، مؤلف آمده برخی روایات را به سلیقه خودش در یک باب خاصی قرار داده و ما هرچقدر می گردیم، آن را نمی یابیم؛ چون آن را به تناسبی در باب دیگری برده است؛ ولی وقتی ما آن را جست و جو می کنیم، می بینیم این روایت در باب دیگر وجود دارد." ایشان می گفت: ما روایت را بردیم و تحویل آن استاد دادیم. ایشان وقتی روایت را دید، خطاب به ما فرمود: "این مدت، شما کجا بوده اید!" خب، این نشان می دهد که شما کار دسترسی به سند روایت، رجال روایت و خود روایت را آسان کرده اید.

بنده در آخر، آرزوی توفیق برای یکایک شما عزیزان دارم. امیدوارم شاهد نسخه جدیدتری باشیم و تلاش های پیگیرانه شما،